

ศึกษาเปรียบเทียบสิกขาบทในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับมหายาน

พระครูปลัดณัฐพล จนฺทโก (ประชุมหะ)¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของสิกขาบทและเปรียบเทียบความแตกต่างของสิกขาบทที่มาในพระปาฏิโมกข์ ทั้งฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายาน ให้เห็นถึงพัฒนาการแห่งสิกขาบทและความแตกต่างในประเด็นเรื่อง การนับจำนวนสิกขาบท การเพิ่มเติมสิกขาบท การจัดอันดับสิกขาบท และความมุ่งหมายของเนื้อความในสิกขาบททั้งสองฝ่าย เป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำราทางวิชาการ ทางพระพุทธศาสนาทั้งฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายาน

ผลการศึกษวิจัยพบว่า สิกขาบทในพระพุทธศาสนาได้เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล เนื่องจากภิกษุบางรูปมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมกับสมณะ ภายหลังพุทธปรินิพพานเกิดข้อถกเถียงพิพาทเรื่องสิกขาบทเล็กน้อยไม่เป็นที่ตกลง ในการทำสังคายนาครั้งที่ 1 ฝ่ายเถรวาทโดยการนำของพระมหากัสสปะ เถระมีมติให้คงพุทธบัญญัติไว้จะไม่มีการเพิกถอนจึงได้ยึดถือหลักปฏิบัติจำนวน 227 สิกขาบท ส่วนฝ่ายมหายานโดยการนำพระปุราณะไม่ยอมรับมติของพระเถระ โดยกล่าวอ้างว่าเมื่อตนได้ยินได้ฟังมาอย่างไรจะปฏิบัติตามอย่างนั้น ภายหลังจึงได้ยึดถือหลักปฏิบัติจำนวน 250 สิกขาบท เกิดเป็นมหายานถึงในปัจจุบัน

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า นิกายสำคัญของพระพุทธศาสนาหลังจากที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วประมาณ 100 ปี พระพุทธศาสนามีการแบ่งแยกในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย จนถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ก็แตกแยกกันออกเป็นนิกายใหญ่ๆ อย่างชัดเจน 2 นิกาย คือ เถรวาทกับมหายาน ประเด็นหลักในการเกิดขึ้นของสองนิกาย คือ ความเห็นที่ผิดแผกกันในเรื่องศีลสามัญญาตา และเรื่องทิวฐิสามัญญาตา และที่สำคัญเกิดจากการทำสังคายนาแยกจากกัน

คำสำคัญ: การเปรียบเทียบ สิกขาบท พระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธศาสนา มหายาน

¹ ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

A Comparative Study of Discipline in Theravāda and Mahāyāna Buddhism

Phrakhrupalad Natthapon Candiko (Prachunha)²

Abstract

This article focuses on aims to study the development of the Code of Trainings and to compare the Code of Trainings which was appeared in both of Pāṭi imokkha or the fundamental precepts for Theravāda and Mahāyāna Buddhism and also to comprehend how to count the Code of Training, the increasing number of Code of training, the sequence and their objective. This research has been done through the documents and academic treaties both of Theravāda and Mahāyāna Buddhism.

The result revealed that the disciplinary rule in Buddhism has happened in the modern era. Because some priests have behaved inappropriately with clerics. After Buddha's death was controversial dispute disciplinary rule minor who cannot reconcile. The First of chanting in unison which was leaded by Mahākasspa Thera, all Rules of Training shall not be withdrawn since then there were totally 227 of monastic rules. Venerable Purāna, the Mahāyānist prototype, did not accept the resolution of the Elders above mentioned. He insisted merely of what he has heard from the Buddha. After that, the 250 of monastic rules were observed by the Mahāyānists monks and handed down to present.

Therefore, it is said that Sect of Buddhism after the Buddha's death about 100 years. Buddhism is divided in its opinion on the compliance discipline. Until the reign of Ashoka. It's divided into two sects, denominations, most clearly is Theravada Buddhism and Mahāyāna Buddhism. The main issue in the emergence of the two sects is that the equality in moral conducts and equality in view. And the importance of the chanting in unison made separately.

Keywords: Comparative, Discipline, Buddhism, Theravāda Buddhism, Mahāyāna Buddhism.

² Dr., Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai.

บทนำ

หลังพุทธปรินิพพานได้เกิดรอยร้าวแตกแยกของคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ปรากฏเด่นชัดขึ้น เนื่องจากมีความเห็นแตกแยกเกี่ยวกับสิกขาบทเล็กน้อย ในการทำสังคายนาครั้งที่ 1 กรณิพระสุภทัชกล่าวจ้วงจาบพระธรรมวินัย ในพิธีปฐมสังคายนา มีพระมหากัสสปเถระเป็นประธาน มีพระอรหันต์ 500 รูป เข้าร่วมสังคายนา (พระถังซำจั๋งกล่าวว่า มีพระอรหันต์เข้าร่วมสังคายนาครั้งนี้ถึง 1000 รูป) (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2545, น.16) หลังจากที่พระอุบาลีตอบปัญหาเกี่ยวกับพระวินัยเสร็จเสร็จแล้ว พระอานนท์ได้ชี้แจงแก่พระสงฆ์ว่า ก่อนที่พระพุทธองค์จะปรินิพพานได้ตรัสไว้เป็นแนวทางให้สงฆ์พึงถนอมสิกขาบทเล็กน้อยได้ ดังต่อไปนี้ว่า “อานนท์ เมื่อเราล่วงไป สงฆ์ห้วงอยู่ก็พึงถนอมสิกขาบทเล็กน้อยได้” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, น.382) มีปัญหาว่า สิกขาบทเล็กน้อยคือสิกขาบทไหนบ้าง พระสงฆ์ได้อภิปรายมีความเห็นแตกออกเป็น 5 กลุ่ม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, น.200) คือ 1) ยกเว้นปาราชิก 4 ที่เหลือเป็นสิกขาบทเล็กน้อย 2) ยกเว้นปาราชิก 4 สังฆาทิเสส 13 ที่เหลือเป็นสิกขาบทเล็กน้อย 3) ยกเว้นปาราชิก 4 สังฆาทิเสส 13 และอนियต 2 ที่เหลือเป็นสิกขาบทเล็กน้อย 4) ยกเว้นปาราชิก 4 สังฆาทิเสส 13 อนियต 2 นิสสัคคียปาจิตตีย์ 30 ปาจิตตีย์ 92 ที่เหลือเป็นสิกขาบทเล็กน้อย 5) ยกเว้นปาราชิก 4 สังฆาทิเสส 13 อนियต 2 นิสสัคคียปาจิตตีย์ 30 ปาจิตตีย์ 92 และปาฏิเทสนียะ 4 ที่เหลือเป็นสิกขาบทเล็กน้อย ครั้งนั้น พระมหากัสสปเถระได้ประกาศท่ามกลางสงฆ์ว่า “...ถ้าสงฆ์พร้อมแล้วก็ไม่พึงบัญญัติสิ่งที่ไม่ได้ทรงบัญญัติ ไม่พึงถนอมพระบัญญัติที่ทรงบัญญัติไว้ พึงสมาทานประพฤติดามสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้แล้ว นี่เป็นญัตติ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535, น.383) การทำสังคายนาเสร็จแล้ว มีพระสงฆ์กลุ่มหนึ่งนำโดยพระปุราณะไม่เห็นด้วยกับการทำสังคายนาจึงกล่าวว่า “...ภิกษุผู้เถระทั้งหลายสังคายนาพระธรรมและวินัยดีแล้ว แต่ผมจะทรงจำไว้ตามที่ไต่ถามเฉพาะพระพักตร์ ตามที่ได้รับมาเฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาค” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535, น.385) ส่วนคัมภีร์ฝ่ายจีน ท่านจีถัง (Chi Tsang พ.ศ. 1092-1166) อ้างคำของอาจารย์ท่านซึ่งเป็นชาวชมพูทวีปคือท่านปรมาธนะ (พ.ศ. 1043-1112) ยืนยันการทำปฐมสังคายนาทำขึ้นพร้อมกัน 2 แห่ง โดยฝ่ายมหาสังฆิกะ มีพระภิกษุหิยะ (หนึ่งในปัจฉิมคัมภีร์) เป็นประธาน มีพระอรหันต์ 10,000 รูป เข้าร่วมสังคายนา จึงเรียกว่ามหาสังฆิกะ (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2545, น.17)

หลังพุทธปรินิพพานได้ 100 ปี เกิดการแตกแยกทางแนวคิดที่ขัดแย้งในเรื่องวัตถุ 10 ประการ (ธีรพุทธ สุนทรธา, 2550, น.5) โดยฝ่ายภิกษุชาววัชชีบุตรเห็นวัตถุ 10 นั้นชอบธรรม อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าผิดพระธรรมวินัย เกิดการโต้แย้งอย่างรุนแรงจึงก่อให้เกิดการแตกแยกเป็น 2 ฝ่าย ไม่รวมทำสังฆกรรมซึ่งกันและกัน จึงทำให้เกิดสังคายนาครั้งที่ 2 ขึ้นโดยมีพระสัพพกา มีเป็นองค์ประธาน มีพระอรหันต์ 700 รูป มีพระเจ้ากาฬาทศกราชเป็นผู้อุปถัมภ์ จัดทำอยู่ 8 เดือนจึงสำเร็จ ฝ่ายวัชชีบุตรได้แยกกลุ่มไปทำสังคายนาขึ้นต่างหาก มีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก เรียกว่าพิธิสังคายนาว่า มหาสังคีติ และเรียกกลุ่มตัวเองว่า “มหาสังฆิกะ” (พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ, 2543, น.51) เป็นมหาสังฆกรรมทั้งอุบาสกอุบาสิกาด้วย (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2545, น.14) หลังจากการทำสังคายนาแล้วจึงเกิดการแตกแยกเป็นนิกายใหญ่ 2 นิกาย คือ เถรวาท และมหาสังฆิกะ กาลต่อมาแยกเป็นนิกายต่างๆ ถึง 18 นิกาย (สิริวัฒน์ คำวันสา, 2545, น.66) บางทีกล่าวว่าแยกออกเป็น 24 นิกายบ้าง ส่วนอังเดร บาร์ว (André Bureau) ได้กล่าวว่ามีการแตกแยกถึง 34 นิกาย (พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ, 2543, น.52)

ครั้งล่วงศตวรรษที่ 5 นิกายมหายานได้เริ่มถือกำเนิดขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งมหายานได้ถือกำเนิดขึ้นจากกลุ่มของมหาสังฆิกะ หรือกล่าววามหายานคือมหาสังฆิกะที่ปฏิรูปขึ้นมาใหม่ก็ได้ ส่วนผู้ให้กำเนิดไม่สามารถระบุได้อย่างแน่ชัด แต่เกิดจากคณะบุคคลทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ร่วมกันก่อกำเนิดขึ้น ประมวลสาเหตุที่ทำให้เกิดนิกายมหายานคือ 1) เกิดจากความวิบัติแห่งทวิภูฏิสามัญญาตา คือ ความคิดเห็นที่แตกแยกกันในคราวปฐมสังคายนา พุทธสังคายนา 2) เกิดจากความวิบัติแห่งศีลสามัญญาตา คือ การแตกแยกกันทางการประพฤติที่ย่อยหย่อนกว่ากันจึงเกิดความแตกแยกเป็นนิกายต่างๆ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535, น.385) 3) เกิดจากพระบุคลิกภาพของพระพุทธเจ้า 4) เกิดจากแรงกดดันของศาสนาพราหมณ์ 5) เกิดจากพุทธบริษัทคฤหัสถ์ (คณาจารย์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550, น.81) จากการแตกแยกของสงฆ์โดยจุดหลักแล้วคือเรื่อง พระวินัย หรือการประพฤติที่ย่อยหย่อนกว่ากันในเรื่องศีลสามัญญาตาเป็นหลัก

หลังพุทธปรินิพพาน ภิกษุทั้งหลายมีความเห็นไม่ลงรอยกันในเรื่องทวิภูฏิสามัญญาตา และศีลสามัญญาตา จนฝ่ายหลังได้แยกตัวออกไปทำมหาสังคีติ (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2539, น.181) ที่ปุปผนคร และเรียกตนเองว่า มหาสังฆิกะ และมติส่วนใหญ่ก็สรุปว่า มหาสังฆิกะได้พัฒนามา

เป็นพระพุทธศาสนามหายาน ด้านพระวินัยในพระปาฏิโมกข์ของภิกษุฝ่ายมหายานนั้นมี 250 ข้อ ฝ่ายเถรวาทมี 227 ข้อ

ดังนั้น บทความวิจัยนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องพัฒนาการแห่งสิกขาบทฝ่ายเถรวาทและมหายานว่า สิกขาบททั้งหลายนั้นมีพัฒนาการเป็นมาอย่างไร พร้อมทั้งศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของสิกขาบทที่มาในพระปาฏิโมกข์ ทั้งฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายานว่า จำนวนสิกขาบท การเพิ่มเติมสิกขาบท การจัดอันดับสิกขาบท และความมุ่งหมายของเนื้อความในสิกขาบท มีส่วนใดบ้างที่มีความแตกต่างกัน มีการเพิ่มเติมหรือเพิกถอนสิกขาบทจากที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ในพระปาฏิโมกข์อย่างไร เพื่อสร้างความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวแก่ผู้ที่สนใจ ซึ่งความเข้าใจนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญในการศึกษาสิกขาบททั้งฝ่ายพุทธศาสนาเถรวาทและมหายาน จากความเข้าใจดังกล่าวยังนำมาซึ่งความรู้ ความดี ความงาม และความจริง ด้านการพัฒนาการของสิกขาบทในพระพุทธศาสนามหายานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของสิกขาบทในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทและมหายาน
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของสิกขาบทที่มาในพระปาฏิโมกข์ ทั้งฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายาน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาค้นคว้าสิกขาบทตามหลักพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท และฝ่ายมหายาน ว่าในสิกขาบททั้งหมดนั้นมีพัฒนาการอย่างไร พร้อมทั้งนำสิกขาบททั้งฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายานมาเปรียบเทียบว่า สิกขาบทของฝ่ายมหายานมีพัฒนาการแตกต่างจากสิกขาบทของฝ่ายเถรวาทใน 4 ประเด็นคือ จำนวนสิกขาบท การเพิ่มเติมสิกขาบท การจัดอันดับสิกขาบท และความมุ่งหมายของเนื้อความในสิกขาบท โดยจะศึกษาวิเคราะห์เฉพาะสิกขาบทที่มาในพระปาฏิโมกข์

2. ขอบเขตด้านเอกสาร

ด้านแหล่งข้อมูลทางพระพุทธศาสนาผู้วิจัยได้ยึด คัมภีร์ฝ่ายมหายานคือ ประมวลกฎหมายดินสกลีขาทในอุตตรนิกาย ของพระอาจารย์จันทรรวมสมาธิวัตร ภิกขุโพธิ์แจ้ เจ้าคณะใหญ่จีนิกาย และคัมภีร์สำคัญอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้านเถรวาท พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีพุทธศักราช 2539 และใช้พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด 91 เล่ม ของมหามกุฏราชวิทยาลัย ปีพุทธศักราช 2534 เป็นหลัก พร้อมทั้งศึกษาจากตำราวิชาการงานวิจัยต่างๆ ทางด้านพระพุทธศาสนาของท่านผู้รู้ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องในเรื่องของพระวินัยอันเกี่ยวกับสิกขาบทในงานวิจัยนี้

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary search) ซึ่งผู้วิจัยได้จัดขั้นตอนแห่งการดำเนินการวิจัย (Research process) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสารทางพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทและมหายานซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์กำเนิดพัฒนาการของสิกขาบทของเถรวาทและมหายาน จากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary sources) ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับ มจร.) คัมภีร์ฝ่ายมหายานคือ ประมวลกฎหมายดินสกลีขาทในอุตตรนิกายของพระอาจารย์จันทรรวมสมาธิวัตร (ภิกขุโพธิ์แจ้) เจ้าคณะใหญ่จีนิกาย ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกอรรถกถาภาษาไทยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มจร.) คัมภีร์สำคัญอันเกี่ยวข้องกับสิกขาบททางฝ่ายมหายาน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบสิกขาบทในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทและมหายานให้เห็นถึงความแตกต่างของสิกขาบท จากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary sources) ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) คัมภีร์ฝ่ายมหายานคือ ประมวลกฎหมายดินสกลีขาทในอุตตรนิกายของพระอาจารย์จันทรรวมสมาธิวัตร (ภิกขุโพธิ์แจ้) จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา หนังสือ ตำราวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาวิเคราะห์ วิพากษ์ แยกแยะ และสังเคราะห์ การศึกษาเปรียบเทียบ ให้ความจริงในด้าน พัฒนาการของสิกขาบทฝ่ายเถรวาทและมหายาน และเปรียบเทียบสิกขาบทฝ่ายเถรวาทและมหายานให้เห็นถึงความแตกต่างกันอันเป็นประเด็นสำคัญในการวิจัยนี้

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการศึกษาวิจัย และรายงานข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยไปเนื้อหาบทที่ 2 บทที่ 3 บทที่ 4 มาสรุปผลการศึกษาวิจัยว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อที่ได้ตั้งไว้ในเบื้องต้นตามลำดับ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำผลสรุปการศึกษาวิจัยนี้มาเสนอแนะแก่ผู้ที่มีความสนใจในการจะศึกษาวิจัยต่อยอดในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบสิกขาบทในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับมหายาน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ พัฒนาการของสิกขาบท เปรียบเทียบสิกขาบทที่มากในพระปฏิโมกข์ ทั้งฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายาน ให้เห็นถึงพัฒนาการแห่งสิกขาบท และความแตกต่างในประเด็นเรื่อง การนับจำนวนสิกขาบท การเพิ่มเติมสิกขาบท การจัดอันดับสิกขาบท และความมุ่งหมายของเนื้อความในสิกขาบททั้งสองฝ่าย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำราทางวิชาการ ทางพระพุทธ ศาสนาฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. พัฒนาการของสิกขาบทในพระพุทธศาสนา

สิกขาบทในพระพุทธศาสนาได้เกิดขึ้นในครั้งพุทธกาล ในเบื้องต้นสมัยพุทธกาล พระสงฆ์สาวกยังมีไม่มาก ทั้งผู้เข้ามาบวชก็มีความตั้งใจมุ่งสู่จุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน มีเพียงบางรูปเท่านั้นที่ไม่ได้บวชเข้ามาเพื่อจุดหมายดังกล่าว แต่มีจุดหมายแอบแฝงผลประโยชน์อื่น จึงมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมกับสมณะภาวะ ทำให้เกิดข้อตำหนิติเตียนไม่เป็นที่ศรัทธาเลื่อมใส ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นในหมู่สงฆ์ พุทธบริษัทเมื่อได้เห็นสิ่งที่ไม่ดีไม่งามจึงนำความขึ้นกราบทูลพระพุทธเจ้าให้ทรงทราบ จากนั้นทรงเรียกภิกษุที่กระทำความผิดมาสอบสวนท่ามกลางสงฆ์ เมื่อยอมรับแล้วจึงทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้น

สิกขาบทนั้นมืองค์ประกอบหลากหลายในการบัญญัติ เพื่อให้สิกขาบทได้บัญญัติแล้วครอบคลุมความประพฤติของเหล่าผู้ปฏิบัติทั้งหมด ประมวลมาได้ 5 ประการ คือ 1) ต้นบัญญัติ 2) พระบัญญัติ 3) สิกขาบทวิภังค์และบทภาษณีย์ 4) อนาปัตติวาร 5) วินีตวัตถุ สิกขาบทแต่ละข้อที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติขึ้นนั้น มีการแจกแจงรายละเอียดชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้พระภิกษุทุกรูปเข้าใจแจ่มแจ้งในทุกแง่มุม ไม่มีความคลุมเครือ ส่งผลให้ปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องเสมอเหมือนกันทั้งหมด

วัตถุประสงค์แห่งการบัญญัติสิกขาบทนั้นเพื่อประโยชน์แก่พระสงฆ์โดยส่วนรวม 2 ด้าน คือ เพื่อความดีงามของสถาบันสงฆ์ทั้งหมดโดยรวม และเพื่อความผาสุกของพระสงฆ์ วัตถุประสงค์แห่งการบัญญัติเพื่อประโยชน์เฉพาะบุคคลคือ เพื่อกำราบคนหน้าด้าน ไม่มีอย่างอาย และเพื่อความอยู่ผาสุกของภิกษุผู้มีศีล ส่วนจุดประสงค์เพื่อประโยชน์คือความดีงามแห่งชีวิตนั้นเพื่อปิดกั้นโทษความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อปิดกั้นโทษความเสียหายที่จะเกิดในอนาคต จุดประสงค์เพื่อประโยชน์แก่พุทธศาสนิกชนคือ เพื่อให้ผู้เลื่อมใสแล้วมีความเลื่อมใสยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสแก่ผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส ส่วนจุดประสงค์สุดท้ายอันเป็นประโยชน์แก่พระศาสนาคือ เพื่อความดำรงมั่นแห่งพระสัทธรรม และเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย ในการทำสังคายนาครั้งที่หนึ่งต้นสายแห่งเถรวาท โดยการนำของพระมหากัสสปมหาเถระ ในการทำสังคายนาพระอานนที่ได้กล่าวว่า ก่อนพุทธปรินิพพานพระพุทธองค์ทรงรับสั่งพระไว้ว่า “เมื่อเราล่วงไปสงฆ์หวังอยู่ก็พึงถอนสิกขาบทเล็กน้อยได้” หลังพุทธปรินิพพานได้เกิดข้อถกเถียงพิพาทเรื่องสิกขาบทเล็กน้อยไม่เป็นที่ตกลงว่า สิกขาบทไหนเป็นสิกขาบทเล็กน้อย พระสังคีติกจารย์ในที่ประชุมสังคายนาครั้งแรกมีความเห็นต่างกันเป็น 5 พวก คือ

พวกที่ 1 ภิกษุผู้เถระบางพวกกล่าวอย่างนี้ว่า ยกเว้นปาราชิก 4 สิกขาบท ที่เหลือจัดเป็นสิกขาบทเล็กน้อย

พวกที่ 2 ภิกษุผู้เถระบางพวกกล่าวอย่างนี้ว่า ยกเว้นปาราชิก 4 สิกขาบทสังฆาติเสส 13 สิกขาบท ที่เหลือจัดเป็นสิกขาบทเล็กน้อย

พวกที่ 3 ภิกษุผู้เถระบางพวกกล่าวอย่างนี้ว่า ยกเว้นปาราชิก 4 สิกขาบทสังฆาติเสส 13 สิกขาบท อนียต 2 ที่เหลือจัดเป็นสิกขาบทเล็กน้อย

พวกที่ 4 ภิกษุผู้เถระบางพวกกล่าวอย่างนี้ว่า ยกเว้นปาราชิก 4 สิกขาบท สังฆาทิเสส 13 สิกขาบท อนินย 2 นิสสัคคิยปาจิตตีย์ 30 สิกขาบท ปาจิตตีย์ 92 สิกขาบท ที่เหลือจัดเป็นสิกขาบทเล็กน้อย

พวกที่ 5 ภิกษุผู้เถระบางพวกกล่าวอย่างนี้ว่า ยกเว้นปาราชิก 4 สิกขาบท สังฆาทิเสส 13 สิกขาบท อนินย 2 นิสสัคคิยปาจิตตีย์ 30 สิกขาบท ปาจิตตีย์ 92 สิกขาบท ปาฏิเทสนียะ 4 สิกขาบท ที่เหลือจัดเป็นสิกขาบทเล็กน้อย

พระมหากัสสปเถระจึงมีมติว่า ให้คงพุทธบัญญัติไว้จะไม่มีการเพิกถอนจึงได้ยึดถือหลักปฏิบัติในสิกขาบททั้งหมดจำนวน 227 สิกขาบท

ฝ่ายพระปุราณะต้นเค้าฝ่ายมหายานไม่ยอมรับมติของพระเถระกล่าวว่า เมื่อตนได้ยินได้ฟังมาอย่างไรจะปฏิบัติตามอย่างนั้น หลังพุทธปรินิพพานอีกครั้งหนึ่งที่ภิกษุทั้งหลายมีความเห็นไม่ลงรอยกันในหลายเรื่องทั้งเรื่องทิว 5 ประการ ของพระมหาเทพ และวัตถุ 10 ประการ ของฝ่ายพระยสะ กากัณพบุตร และภิกษุวัชชีบุตร จนฝ่ายของภิกษุวัชชีบุตรได้แยกตัวออกไปทำมหาสังคิติ เรียกตนเองว่า มหาสังฆิกะ และมติส่วนใหญ่ก็สรุปว่า มหาสังฆิกะนี้ได้พัฒนามาเป็นพระพุทธศาสนา มหายาน ได้ยึดถือวินัยในพระปาฏิโมกข์ของภิกษุฝ่ายมหายาน 250 สิกขาบท จนถึงในปัจจุบัน

มูลเหตุของการแตกแยกนิกายของเถรวาทและมหายาน ได้เกิดความแตกแยกในทางข้อปฏิบัติคือ ความเสียแห่งศีลสามัญญาตา ได้เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาหลังจากพุทธปรินิพพานไปเพียงไม่กี่เดือน ความไม่เสมอภาคกันในแนวทางปฏิบัติที่สรุปได้ได้ว่า แยกแยกออกเป็น 2 ฝ่ายคือ 1) พวกที่ยอมรับนับถือมติของพระสังคีติกาจารย์ ในการทำสังคายนาครั้งแรก อันเป็นต้นเค้าให้เกิดนิกายเถรวาท ที่ยึดถือพุทธพจน์โดยไม่มีการแก้ไขพุทธบัญญัติตามมติของพระมหาเถระโดยมีพระมหากัสสปเถระเป็นประธาน 2) พวกที่สนับสนุนคล้ายตามมติของพระปุราณะกับพวก อย่างน้อยฝ่ายนี้ต้องมีไม่ต่ำกว่า 500 รูป และในที่สุดอาจจะได้บริวารเพิ่มมาอีกก็เป็นได้ มตินี้เป็นต้นเค้าให้เกิดนิกายมหายานขึ้นในภายหลัง

มูลเหตุของการแตกแยกนิกายมี 2 ประเด็นหลัก คือ 1) เพราะการมีความคิดทางพระวินัยไม่สม่ำเสมอเหมือนกัน เรียกว่า ความขัดแย้งทางความคิดในปฐมสังคายนา 2) เพราะทัศนะในหลักธรรมอธิบายไม่ตรงกัน เรียกว่า ความวิบัติแห่งศีลสามัญญาตาและความวิบัติแห่งทิวฐีสามัญญาตา กล่าวได้ว่า นิกายสำคัญของพระพุทธศาสนาหลังจากที่

พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วประมาณ 100 ปี พระพุทธศาสนาก็เริ่มมีการแบ่งแยกในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยจนถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชก็แตกแยกกันออกเป็นนิกายใหญ่ๆ อย่างชัดเจน 2 นิกาย คือ เถรวาท กับ มหายาน จากสองนิกายหลักของพระพุทธศาสนา ต่างมีที่เกิดในเหตุการณ์ที่ใกล้เคียงกัน แต่ประเด็นหลักในการเกิดขึ้นของสองนิกายคือ ความเห็นที่ผิดแผกกันในเรื่องสี่สัจธรรม และเรื่องทฤษฎีสัจธรรมสี่สัจธรรม และที่สำคัญเกิดจากการทำสังคายนาแยกจากกัน

2. การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของสิกขาบทที่มาในพระปาฏิโมกข์ ทั้งฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายาน

การจัดหมวดหมู่สิกขาบท เสนอขึ้นทั้งในฝ่ายเถรวาท ได้แบ่งเป็นหมวดหมู่ ไว้เป็น 4 หมวด ดังต่อไปนี้

หมวดที่ 1 ชื่อว่า สารูปะ ว่าด้วยเรื่อง กิริยามารยาทที่ควรประพฤติในเวลาเข้าไปในหมู่บ้าน เริ่มตั้งแต่การนุ่งห่ม การสวมรองเท้า อิริยาบถ การพูดคุย ให้อยู่ในอาการที่เหมาะสม

หมวดที่ 2 ชื่อว่า โภชนปฏิสังยุต ว่าด้วยธรรมเนียมรับบิณฑบาตและฉันอาหาร

หมวดที่ 3 ชื่อว่า อัมมเทศนาปฏิสังยุต ว่าด้วยธรรมเนียมไม่ให้แสดงธรรมแก่บุคคลผู้แสดงอาการไม่เคารพ

หมวดที่ 4 ชื่อว่า ปกิณณกะ ว่าด้วยธรรมเนียมหรือกิริยามารยาทในการถ่ายอุจจาระปัสสาวะ และบ้วนน้ำลาย

ในหมวดเสขียวัตถ์ทั้ง 75 สิกขาบทอันจัดเป็นหมวดหมู่ 4 หมวดในเบื้องต้นนั้นแล้ว ยังสามารถจัดแบ่งเป็น 7 วรรค ได้ดังต่อไปนี้

1) ปริมัตถวรรค	หมวดว่าด้วยการนุ่งห่มเรียบร้อย	มี	10	สิกขาบท
2) อุชชัคฆิภวรรค	หมวดว่าด้วยการหัวเราะ	มี	10	สิกขาบท
3) ชัมภตภวรรค	หมวดว่าด้วยการเท้าสะเอว	มี	10	สิกขาบท
4) สักกัจจวรรค	หมวดว่าด้วยความเอื้อเฟื้อ	มี	10	สิกขาบท
5) กพพวรรค	หมวดว่าด้วยคำข้าว	มี	10	สิกขาบท
6) สุรสุรวรรค	หมวดว่าด้วยการฉินดังซู้ดๆ	มี	10	สิกขาบท
7) ปาทุกาวรรค	หมวดว่าด้วยเชิงเท้า	มี	15	สิกขาบท

ส่วนในสิกขาบทของฝ่ายมหายานไม่มีการจัดหมวดหมู่ของเสขิยะสิกขาบทไว้ แต่มีการเรียงลำดับจากสิกขาบทที่ 1 ถึงสิกขาบทที่ 100 ตามลำดับ

การจัดอันดับของสิกขาบท มีความแตกต่างกัน โดยมีการจัดอันดับสลับกันทั้งฝ่ายมหายานและฝ่ายเถรวาท ดังต่อไปนี้

- 1) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 7 ตรงกับสิกขาบทที่ 23 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 7 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เอาผ้าคลุมศีรษะไปในบ้าน
- 2) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 8 ตรงกับสิกขาบทที่ 24 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 8 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เอาผ้าคลุมศีรษะไปนั่งในบ้าน
- 3) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 9 ตรงกับสิกขาบทที่ 25 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 9 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เดินเขย่งเท้าไปในบ้าน
- 4) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 10 ตรงกับสิกขาบทที่ 25 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 10 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เขย่งเท้านั่งในบ้าน
- 5) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 11 ตรงกับสิกขาบทที่ 26 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 11 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งรัดเข้าในบ้าน
- 6) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 12 ตรงกับสิกขาบทที่ 21 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 12 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เอามือค้ำกายไปในบ้าน
- 7) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 13 ตรงกับสิกขาบทที่ 22 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 13 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เอามือค้ำกายนั่งในบ้าน
- 8) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 14 ตรงกับสิกขาบทที่ 15 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 14 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เดินโคลงกายไปในบ้าน
- 9) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 15 ตรงกับสิกขาบทที่ 16 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 15 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่โคลงกายนั่งในบ้าน

- 10) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 16 ตรงกับสิกขาบทที่ 17 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 16 ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เดินไกลแขนงไปในบ้าน
- 11) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 17 ตรงกับสิกขาบทที่ 18 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 17 ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ไกลแขนงในบ้าน
- 12) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 18 ตรงกับสิกขาบทที่ 9 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 18 ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักปิดกายด้วยดีไปในบ้าน
- 13) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 19 ตรงกับสิกขาบทที่ 10 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 19 ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักปิดกายด้วยดีนั่งในบ้าน
- 14) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 20 ตรงกับสิกขาบทที่ 7 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 20 ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เดินแลซ้ายมอง
 ขวาไปในบ้าน
- 15) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 21 ตรงกับสิกขาบทที่ 8 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 21 ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักเร้าจักไม่นั่งแลซ้ายมอง
 ขวาในบ้าน
- 16) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 22 ตรงกับสิกขาบทที่ 5, 13, 19 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 22 ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักสำรวมกายใจให้สงบไป
 ในบ้าน
- 17) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 23 ตรงกับสิกขาบทที่ 6, 14, 20 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 23 ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักสำรวมกายใจให้สงบนั่ง
 ในบ้าน
- 18) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 24 ตรงกับสิกขาบทที่ 11 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 24 ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เดินหัวเราะไปในบ้าน
- 19) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 25 ตรงกับสิกขาบทที่ 12 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 25 ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งหัวเราะในบ้าน
- 20) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 27 ตรงกับสิกขาบทที่ 30 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 27 ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตแต่เพื่อ
 เสมอชอบปากบาตร

- 21) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 28 ตรงกับสิกขาบทที่ 29 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 28 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักรับแกงพอสสมควรแก่
 ข้าวสุก แต่พอเสมอขอบปากบาตร
- 22) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 29 ตรงกับสิกขาบทที่ 34 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 29 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักฉันแกงแต่พอสสมควร
 แก่ข้าวสุก
- 23) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 30 ตรงกับสิกขาบทที่ 31 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 30 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักฉันบิณฑบาตโดย
 เคารพ
- 24) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 31 ตรงกับสิกขาบทที่ 33 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 31 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ขูดข้าวสุกให้แห้ง
 กลางบาตร
- 25) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 32 ตรงกับสิกขาบทที่ 37 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 32 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่เจ็บไข้ จักไม่ขอแกง
 หรือข้าวสุกเพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉัน
- 26) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 33 ตรงกับสิกขาบทที่ 36 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 33 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่กลบแกงหรือ
 กับข้าวด้วยข้าวสุกเพราะอยากได้มาก
- 27) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 34 ตรงกับสิกขาบทที่ 38 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 34 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ดูบาตรของผู้อื่น
 ด้วยคิดจะยกโทษ
- 28) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 35 ตรงกับสิกขาบทที่ 32 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 35 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักแลดูแต่ในบาตรเมื่อ
 ฉันบิณฑบาต
- 29) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 36 ตรงกับสิกขาบทที่ 39 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 36 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ทำข้าวให้ใหญ่หนัก
- 30) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 37 ตรงกับสิกขาบทที่ 41 ของฝ่ายเถรวาท

มหายาน: สิกขาบทที่ 37 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่อ้าปากไว้ทำเมื่อคำ
 ข้าวยังไม่ถึงปาก

31) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 38 ตรงกับสิกขาบทที่ 43 ของฝ่ายเถรวาท

มหายาน: สิกขาบทที่ 38 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่พุดเมื่อข้าวมีอยู่ในปาก

32) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 39 ตรงกับสิกขาบทที่ 44 ของฝ่ายเถรวาท

มหายาน: สิกขาบทที่ 39 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่โยนคำข้าวเข้าปาก

33) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 41 ตรงกับสิกขาบทที่ 46 ของฝ่ายเถรวาท

มหายาน: สิกขาบทที่ 41 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำกระทบง่าม

ให้ดู

34) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 42 ตรงกับสิกขาบทที่ 50 ของฝ่ายเถรวาท

มหายาน: สิกขาบทที่ 42 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำมีเสียงดัง

35) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 43 ตรงกับสิกขาบทที่ 51 ของฝ่ายเถรวาท

มหายาน: สิกขาบทที่ 43 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำปากสุดข้าว

36) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 44 ตรงกับสิกขาบทที่ 49 ของฝ่ายเถรวาท

มหายาน: สิกขาบทที่ 44 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำแลบลิ้น

37) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 45 ตรงกับ สิกขาบทที่ 47 ของฝ่ายเถรวาท

มหายาน: สิกขาบทที่ 45 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำลงสะบัดมือพลาง

38) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 46 ตรงกับ สิกขาบทที่ 48 ของฝ่ายเถรวาท

มหายาน: สิกขาบทที่ 46 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำไปรยเมลิ็ดข้าว

ให้ตกลงในบาตรหรือในที่นั้นๆ

39) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 47 ตรงกับสิกขาบทที่ 55 ของฝ่ายเถรวาท

มหายาน: สิกขาบทที่ 47 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักเราจักไม่เอามือเปื้อน

จับภาชนะน้ำ

- 40) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 48 ตรงกับสิกขาบทที่ 56 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 48 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เอน้ำล้างบาตรมี
 เม็ดข้าวเทในบ้าน
- 41) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 49 ตรงกับ สิกขาบทที่ 74 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 49 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่เป็นไข้ จักไม่ถ่าย
 อุจจาระ ถ่ายปัสสาวะ บ้วนเขฬะลงในของเขียว
- 42) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 50 ตรงกับสิกขาบทที่ 75 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 50 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่เป็นไข้จักไม่ถ่าย
 อุจจาระ ถ่ายปัสสาวะ บ้วนเขฬะลงในน้ำ
- 43) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 51 ตรงกับสิกขาบทที่ 73 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 51 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่เป็นไข้จักไม่ยื่นถ่าย
 อุจจาระ ยื่นถ่ายปัสสาวะ
- 44) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 54 ตรงกับสิกขาบทที่ 67 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 54 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่
 เป็นไข้มีผ้าคลุมศีรษะ
- 45) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 55 ตรงกับสิกขาบทที่ 66 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 55 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่
 เป็นไข้มีผ้าโพกพันศีรษะ
- 46) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 57 ตรงกับสิกขาบทที่ 62 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 57 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่
 เป็นไข้สวมรองเท้า
- 47) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 58 ตรงกับสิกขาบทที่ 61 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 58 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่
 เป็นไข้สวมเชียงเท้า
- 48) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 59 ตรงกับสิกขาบทที่ 63 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 59 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่
 เป็นไข้ไปในยาน

- 49) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 86 ตรงกับสิกขาบทที่ 70 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 86 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เรื่อยอยู่จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่ใช่ผู้นั่งอยู่
- 50) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 87 ตรงกับสิกขาบทที่ 64 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 87 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เรานั่งอยู่จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่ใช่ ซึ่งนอนอยู่
- 51) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 88 ตรงกับสิกขาบทที่ 68 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 88 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เรานั่งอยู่บนพื้นดิน จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่ใช่ซึ่งนั่งบนอาสนะ
- 52) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 89 ตรงกับสิกขาบทที่ 69 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 89 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เรานั่งบนอาสนะต่ำจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่ใช่ซึ่งนั่งบนอาสนะสูง
- 53) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 90 ตรงกับสิกขาบทที่ 71 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 90 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราเดินไปข้างหลัง จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่ใช่ผู้เดินไปข้างหน้า
- 54) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 92 ตรงกับสิกขาบทที่ 72 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 92 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราเดินไปนอกทาง จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่ใช่ผู้เดินไปในทาง
- 55) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 96 ตรงกับสิกขาบทที่ 58 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 96 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่ใช่ซึ่งที่มีไม้พลองในมือ
- 56) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 97 ตรงกับสิกขาบทที่ 59 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 97 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่ใช่ซึ่งที่มีดาบในมือ
- 57) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 99 ตรงกับสิกขาบทที่ 60 ของฝ่ายเถรวาท
 มหายาน: สิกขาบทที่ 99 ภิกขุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่ใช่ซึ่งที่มีมีดในมือ

58) ฝ่ายมหายาน สิกขาบทที่ 100 ตรงกับสิกขาบทที่ 57 ของฝ่ายเถรวาท

มหายาน: สิกขาบทที่ 100 ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คน
ไม่เป็นไข้ที่มีร่มในมือ

การเพิ่มเติมสิกขาบท

ในการเพิ่มเติมสิกขาบท ทั้งในฝ่ายของเถรวาทและทั้งฝ่ายของมหายาน ไม่มีการเพิกถอน
สิกขาบท และไม่มีการเพิ่มเติมสิกขาบทใหม่เข้ามา ต่างคงพุทธพจน์ที่พระพุทธรังษัตริย์
ทั้งหมด 7 สิกขาบทตามเดิม โดยทั้งสองฝ่ายต่างยึดถือว่าฝ่ายตนถูกต้องตามที่พระพุทธรังษัตริย์
ทรงบัญญัติไว้ สิกขาบทในฝ่ายเถรวาทจำนวน 227 สิกขาบท ยึดถือปฏิบัติตามมติของพระ
มหาเถระ ในการทำสังคายนาครั้งที่ 1 ในสิกขาบทฝ่ายเถรวาทนี้มีที่ไม่ปรากฏในฝ่ายมหายาน
จำนวน 11 สิกขาบท ว่าด้วยเรื่อง การสอนภิกษุณีการน้อมลาภของสงฆ์ไว้เป็นของตน
การบิณฑบาตของภิกษุ การขบฉันภัตตาหาร และการแสดงธรรม

ส่วนสิกขาบทฝ่ายมหายานมีจำนวน 250 สิกขาบท ได้ยึดถือตามคำของอาจารย์อันเป็น
ต้นเค้า ทั้งพระปุราณะ พระมหาเทพ เป็นต้น ในฝ่ายสิกขาบทของมหายานนี้มีที่ไม่ปรากฏใน
ฝ่ายเถรวาทจำนวน 37 สิกขาบท ว่าด้วยเรื่อง การบูชาพระพุทธรูป โบสถ์ สถูป และเจดีย์
จำนวน 27 สิกขาบท ที่เหลืออีก 10 สิกขาบทว่าด้วยเรื่องต่างๆ ไป

สรุป

สิกขาบทในพระพุทธศาสนาได้เกิดขึ้นในครั้งพุทธกาล ในเบื้องต้นสมัยพุทธกาลพระสงฆ์
สาวกยังมีไม่มาก ทั้งผู้เข้ามาบวชก็มีความตั้งใจมุ่งสู่จุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ
พระนิพพาน มีเพียงบางรูปเท่านั้นที่ไม่ได้บวชเข้ามาเพื่อจุดหมายดังกล่าว แต่มีจุดหมายแอบ
แฝงผลประโยชน์อื่น จึงมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมกับสมณะภาวะ ทำให้เกิดข้อตำหนิ
ติเตียนไม่เป็นที่ศรัทธาเลื่อมใส ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นในหมู่สงฆ์ พุทธบริษัทเมื่อได้เห็นสิ่ง
ที่ไม่ดีไม่งามจึงนำความขึ้นกราบทูลพระพุทธรังษัตริย์ให้ทรงทราบ จากนั้นทรงเรียกภิกษุที่กระทำ
ความผิดมาสอบสวนท่ามกลางสงฆ์ เมื่อยอมรับแล้วจึงทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้น

ในการทำสังคายนาครั้งที่ 1 ต้นสายแห่งเถรวาท โดยการนำของพระมหากัสสปมหาเถระ
ในการทำสังคายนาพระอานนท์ได้กล่าวว่า ก่อนพุทธปรินิพพานพระพุทธรังษัตริย์ทรงรับสั่ง

พระอานนท์ไว้ว่า “เมื่อเราล่วงไปสงฆ์หวังอยู่ที่พึงถอนสิกขาบทเล็กน้อยได้” หลังพุทธปรินิพพานได้เกิดข้อถกเถียงพิพาทเรื่องสิกขาบทเล็กน้อยไม่เป็นที่ตกลงว่า สิกขาบทไหนเป็นสิกขาบทเล็กน้อย พระสังคีติกาจารย์ในที่ประชุมสังคายนาครั้งแรกมีความเห็นต่างกันเป็น 5 พวก คือ 1) ภิกษุผู้เถระบางพวกกล่าวอย่างนี้ว่า ยกเว้นปาราชิก 4 สิกขาบท ที่เหลือจัดเป็นสิกขาบทเล็กน้อย 2) ภิกษุผู้เถระบางพวกกล่าวอย่างนี้ว่า ยกเว้นปาราชิก 4 สิกขาบท สังฆาทิเสส 13 สิกขาบท ที่เหลือจัดเป็นสิกขาบทเล็กน้อย 3) ภิกษุผู้เถระบางพวกกล่าวอย่างนี้ว่า ยกเว้นปาราชิก 4 สิกขาบท สังฆาทิเสส 13 สิกขาบท อนियต 2 ที่เหลือจัดเป็นสิกขาบทเล็กน้อย 4) ภิกษุผู้เถระบางพวกกล่าวอย่างนี้ว่า ยกเว้นปาราชิก 4 สิกขาบท สังฆาทิเสส 13 สิกขาบท อนियต 2 นิสสัคคียปาจิตตีย์ 30 สิกขาบท ปาจิตตีย์ 92 สิกขาบทที่เหลือจัดเป็นสิกขาบทเล็กน้อย 5) ภิกษุผู้เถระบางพวกกล่าวอย่างนี้ว่า ยกเว้นปาราชิก 4 สิกขาบท สังฆาทิเสส 13 สิกขาบท อนियต 2 นิสสัคคียปาจิตตีย์ 30 สิกขาบท ปาจิตตีย์ 92 สิกขาบท ปาฏิเทสนียะ 4 สิกขาบท ที่เหลือจัดเป็นสิกขาบทเล็กน้อย พระมหากัสสปเถระจึงมีมติว่า ให้คงพุทธบัญญัติไว้จะไม่มีการเพิกถอนจึงได้ยึดถือหลักปฏิบัติในสิกขาบททั้งหมดจำนวน 227 สิกขาบท ส่วนฝ่ายพระปุราณะต้นเค้าฝ่ายมหายานไม่ยอมรับมติของพระเถระ หลังพุทธปรินิพพานอีกครั้งหนึ่งที่ภิกษุทั้งหลายมีความเห็นไม่ลงรอยกันในหลายเรื่องทั้งเรื่องทิว 5 ประการ ของพระมหาเทพ และวัตถุ 10 ประการ ของฝ่ายพระยสะ กากันณฑบุตร และภิกษุวัชชีบุตร จนฝ่ายของภิกษุวัชชีบุตรได้แยกตัวออกไปทำมหาสังคีติ เรียกตนเองว่า มหาสังฆิกะ และมติส่วนใหญ่ก็สรุปว่า มหาสังฆิกะนี้ได้พัฒนามาเป็นพระพุทธรศาสนา มหายาน ได้ยึดถือวินัยในพระปาฏิโมกข์ของภิกษุฝ่ายมหายาน 250 สิกขาบท จนถึงในปัจจุบัน

มูลเหตุของการแตกแยกนิกายของเถรวาทและมหายาน ได้เกิดความแตกแยกในทางข้อปฏิบัติ มีมูลเหตุของการแตกแยกนิกายมี 2 ประเด็นหลัก คือ 1) เพราะการมีความคิดทางพระวินัยไม่สม่ำเสมอเหมือนกัน เรียกว่า ความขัดแย้งทางความคิดในปฐมสังคายนา 2) เพราะทัศนะในหลักธรรมอธิบายไม่ตรงกัน เรียกว่า ความวิบัติแห่งศีลสามัญญตาและความวิบัติแห่งทิวสามัญญตา โดยแตกแยกออกเป็น 2 ฝ่ายคือ 1) พวกที่ยอมรับนับถือมติของพระสังคีติกาจารย์ ในการทำสังคายนาครั้งแรก อันเป็นต้นเค้าให้เกิดนิกายเถรวาท ที่ยึดถือพุทธพจน์โดยไม่มีการแก้ไขพุทธบัญญัติตามมติของพระมหาเถระโดยมีพระมหากัสสปเถระเป็นประธาน 2) พวกที่สนับสนุนคล้อยตามมติของพระปุราณะกับพวก อย่างน้อยฝ่ายนี้ต้องมี

ไม่ต่ำกว่า 500 รูป และในที่สุดอาจจะได้บริวารเพิ่มมาอีกก็เป็นได้ มตินี้เป็นต้นเค้าให้เกิดนิกายมหายานขึ้นในภายหลัง

เมื่อนำสิกขาบททั้งฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายานมาเปรียบเทียบ สามารถนำมาสรุปในรูปแบบของตารางเปรียบเทียบ ดังต่อไปนี้

ลำดับที่	ชื่อวินัยบัญญัติ	ฝ่ายมหายาน	ฝ่ายเถรวาท
1	ปาราชิก	4	4
2	สังฆาทิเสส	13	13
3	อนินยต	2	2
4	นิสสัคคียปาจิตตีย์	30	30
5	ปาจิตตีย์	90	92
6	ปาฏิเทสนียะ	4	4
7	เสขียวัตถ	100	75
8	อธิภรณสมณะ	7	7
9	รวม	250	227

1. สิกขาบทในหมวดปาราชิก ของทั้งฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายานมีจำนวน 4 สิกขาบทเหมือนกัน การจัดลำดับสิกขาบทตรงกัน ไม่มีการเพิกถอนหรือเพิ่มเติมตลอดถึงความมุ่งหมายของเนื้อความเหมือนกัน

2. สิกขาบทในหมวดสังฆาทิเสส ของทั้งฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายานมีจำนวน 13 สิกขาบทเหมือนกัน ต่างกันที่การจัดอันดับของสิกขาบทมีการสลับกันไปมา ความมุ่งหมายของเนื้อความทั้ง 13 สิกขาบทมีบทบัญญัติและอาการที่ภิกษุจะต้องอาบัติที่คล้ายคลึงกันคือ สิกขาบทที่ 1-9 เมื่อการกระทำสิ้นสุดต้องอาบัติในทันที ส่วนสิกขาบทที่ 10-13 ต้องอาบัติต่อเมื่อสงฆ์ว่ากล่าวตักเตือน 3 ครั้ง จึงต้องอาบัติสังฆาทิเสส

3. สิกขาบทในหมวดอนินยต ของทั้งฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายานมีจำนวนสิกขาบทเท่ากัน ไม่มีการเพิ่มเติมหรือเพิกถอนสิกขาบท จัดอันดับเหมือนกัน ความมุ่งหมายของการปรับ

อาบัติต่างกันคือ มหายานเป็นอาบัติไม่แน่นอนระหว่างปาราชิก สังฆาติเสส กับนิสัคคิยปาจิตตีย์ ฝ่ายเถรวาทเป็นอาบัติปาราชิก สังฆาติเสส หรือปาจิตตีย์ ต่างกันที่การปรับอาบัติสุดท้าย

4. ลิกขาบทในหมวดนิสัคคิยปาจิตตีย์ ว่าด้วยเรื่องการสละ การบอกคืน ทั้งสองฝ่ายมีลิกขาบทเท่ากัน คือ 30 ลิกขาบท ไม่มีการเพิ่มเติมหรือเพิกถอน แต่มีการจัดหมวดหมู่ไว้ต่างกัน ฝ่ายเถรวาทจัดไว้เป็นวรรค คือ หมวดจีวรวรรค โกศิยวรรค ปัตตวรรค ฝ่ายมหายานไม่ได้จัดไว้ ส่วนการจัดอันดับมีการสลับที่กันไปมา

5. ลิกขาบทในหมวดปาจิตตีย์ เป็นอาบัติที่ยังกุศลธรรมให้ตกไป จำนวนลิกขาบทฝ่ายเถรวาทมี 92 ลิกขาบท มหายานมี 90 ลิกขาบท ฝ่ายเถรวาทมากกว่า 2 ลิกขาบทอยู่ในลิกขาบทที่ 23 เรื่องภิกษุเข้าไปสอนภิกษุณีผู้ไม่เป็นไข้ และลิกขาบท 82 ภิกษุรู้ผู้น้อมลาภถวายสงฆ์เป็นของตน ต้องอาบัติ ส่วนการจัดอันดับมีการสลับกันไปมา ฝ่ายเถรวาทจัดวรรคตอนชัดเจน ฝ่ายมหายานไม่ได้จัดไว้ ความมุ่งหมายของเนื้อความมีหลายประเด็นที่เหมือนกันและต่างกัน เช่น ในลิกขาบทที่ 31 มหายานกล่าวว่า ภิกษุไม่อาพาธฉันของในโรงทานได้เพียงมือเดียว ส่วนฝ่ายเถรวาทบอกว่าได้ติดต่อกัน 2 วัน เป็นต้น

6. ลิกขาบทในหมวดปาฏิเทสนียะ เป็นอาบัติที่ภิกษุต้องแล้วให้แสดงคืน ทั้งสองฝ่ายมีจำนวน 4 ลิกขาบทเท่ากัน ไม่มีการเพิ่มเติมหรือเพิกถอน มีการเรียงลำดับลิกขาบทเหมือนกัน มีความมุ่งหมายของเนื้อความต่างกันในลิกขาบทที่ 1 เรื่องการเจ็บไข้ได้ป่วย

7. ลิกขาบทในหมวดเสขียวัตถ์ เป็นข้อปฏิบัติมารยาทผู้ดีที่เหมาะสม จำนวนลิกขาบทต่างกันฝ่ายเถรวาทมี 75 ลิกขาบท มหายานมี 100 ลิกขาบท ฝ่ายเถรวาทมีลิกขาบทนอกเหนือฝ่ายมหายาน 9 ลิกขาบท เช่น การรับบิณฑบาต การทำคำข้าว การขบฉัน การแสดงธรรม เป็นต้น ส่วนฝ่ายมหายานมีไม่ปรากฏในเถรวาทจำนวน 37 ลิกขาบท เช่น เรื่องการนอน การสวมรองเท้า การแสดงธรรม การฉัน การถ่ายอุจจาระปัสสาวะ การสีฟัน เป็นต้น

8. ลิกขาบทในหมวดอธิภณสมณะ หมายถึง วิธีการระงับอธิภณทั้งสองฝ่ายมีลิกขาบทเท่ากัน 7 ลิกขาบท ไม่มีการเพิกถอนหรือเพิ่มเติม การจัดอันดับสลับที่กันบ้างในลิกขาบทที่ 5 และที่ 6 ความมุ่งหมายของเนื้อความต่างกันในลิกขาบทที่ 1 เป็นการระงับอธิภณที่มีขึ้นให้สอดคล้องกันด้วยสัมมุขาวินัย คือ การระงับในที่พร้อมหน้าสงฆ์ พร้อมหน้าบุคคล พร้อมหน้าวัตถุ และพร้อมหน้าธรรม

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า นิกายสำคัญของพระพุทธศาสนาหลังจากที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วประมาณ 100 ปี พระพุทธศาสนาก็เริ่มมีการแบ่งแยกในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยจนถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ก็แตกแยกกันออกเป็นนิกายใหญ่ๆ อย่างชัดเจน 2 นิกาย คือ เถรวาท กับ มหายาน จากสองนิกายหลักของพระพุทธศาสนา ต่างมีที่เกิดในเหตุการณ์ที่ใกล้เคียงกัน แต่ประเด็นหลักในการเกิดขึ้นของสองนิกาย คือ ความเห็นที่ผิดแผกกันในเรื่องสี่สัจธรรม และเรื่องทวิภูติสามัญญาตา และที่สำคัญเกิดจากการทำสังคายนาแยกจากกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย เรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบสิกขาบทในพระพุทธศาสนา มหายานกับเถรวาท” ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจอีกหลายประเด็นที่น่าจะนำมาศึกษาวิจัยเพิ่มเติม โดยเฉพาะเรื่องของสิกขาบท ดังต่อไปนี้

1. ควรมีการศึกษาวិเคราะห์หรือเปรียบเทียบในเรื่องสิกขาบทในฝ่ายเถรวาทด้วยตนเอง เช่น พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ พระไตรปิฎกของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นต้น เพราะจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในเบื้องต้นพบว่า เนื้อความของสิกขาบทในพระไตรปิฎกเหล่านี้มีความไม่ตรงกันเท่าที่ควรจะเป็น อาจเป็นเพราะสำนวนภาษา หรือใดๆ ก็ตาม
2. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์หรือเปรียบเทียบในเรื่องสิกขาบทในฝ่ายมหายานด้วยตนเอง เช่น มหายานจีนนิกาย และมหายานอนันนิกาย เป็นต้น เพราะที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในเบื้องต้นนั้น สิกขาบทของทั้งสองฝ่ายมีความขัดแย้งกัน ไปตรงกัน บางสิกขาบทไปมีปรากฏในอีกฝ่ายหนึ่ง จึงเป็นข้อสงสัยว่า พระพุทธศาสนานิกายมหายานด้วยกัน ทำให้จึงมีสิกขาบทที่ขัดแย้งกัน หรือมีสิกขาบทไม่ไปในทิศทางเดียวกัน
3. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์สิกขาบทที่มาในพระปาฏิโมกข์ และนอกพระปาฏิโมกข์ว่าเหตุใดจึงต้องมาจากที่ต่างกัน ซึ่งในฝ่ายเถรวาทมีความขัดแย้งกันอย่างยิ่งในสิกขาบทที่มาทั้งสอง มีการนำมารวมกับบางอย่างเช่นของฝ่ายมหายาน นำสิกขาบทที่มานอกพระปาฏิโมกข์ของฝ่ายเถรวาทมาไว้ในสิกขาบทในพระปาฏิโมกข์ นำมาเป็นข้อปฏิบัติในการทำสังฆ

กรรมทุกกึ่งเดือน ส่วนของฝ่ายเถรวาทเป็นข้อพึงปฏิบัติที่อยู่นอกพระปาฏิโมกข์ เช่นการปฏิบัติต่อโบสถ์ วิหาร ลานพระเจดีย์ เป็นต้น

4. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องของพัฒนาการสิกขาบทในพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ในสิกขาบท 250 สิกขาบท และสิกขาบทของพระโพธิสัตว์ จำนวน 58 สิกขาบท ว่ามีเส้นทางประวัติความเป็นมาอย่างไรในหลายๆ สำนัก เหตุใดจึงต้องมีสิกขาบทเป็นจำนวนมาก แต่ในบางสำนักก็มีการเพิกถอนสิกขาบท ปฏิบัติไม่เหมือนกัน บางสำนักการเล่นการเมืองได้อย่างเช่นที่ ทิเบต บางสำนักมีครอบครัวได้เช่นพระในประเทศญี่ปุ่นหรือเกาหลี บางสำนักมีการท่องเที่ยวสาธยายมนต์อย่างเดียวเช่นในนิคมันตระยาน เป็นต้น

ดังนั้น สิ่งที่ควรศึกษาเพิ่มเติมหรือต่อยอดในงานวิจัยนี้ อาจจะเป็นทั้งงานวิจัยในเชิงเอกสาร เชิงปริมาณ หรือเชิงคุณภาพ ก็ได้ เพราะจะได้มีความหลากหลายในการศึกษาวิเคราะห์ วิจัย หาข้อเท็จจริงที่หลากหลายมุมมอง ทุกแง่มุม ในการศึกษาสิกขาบทในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทและพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2550). *ประวัติพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธีรยุทธ สุนทรธา. (2540). *พุทธศาสนมหายานในไทยจีนนิกายและอนันตนิิกาย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ. (2543). *พระพุทธศาสนมหายานในอินเดีย พัฒนาการ และ สาระตถธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอาจารย์จันทธรรมสมาธิวัตร (ภิกษุโพธิ์แจ้). (2402). *เจ้าคณะใหญ่จีนนิกาย ประชุม กำหนดลิกขาบทในอุตตรนิกาย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห่งเชียงใหม่.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี 2500*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2544). *พระไตรปิฎกอรกถา แปล ชุด 91 เล่ม (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์ (ส.ศิวรักษ์). (2545). *ความเข้าใจในเรื่องมหายาน (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ไทยทิเบต.
- สิริวัฒน์ คำวันสา. (2545). *พุทธศาสนาในอินเดีย (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: พิทักษ์.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2539). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ ภาค 1*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.